

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Sjömannen Håkan Strandbergs Hustru och 2 Barn.

Uti Dyfka församlingen äro Segelmakaren Christian Beckman och Jungfru Anna Cécilia Tillerots Wigde: Begravfven Handelsmannen Börje Carlbergs Hustru.

Uti Kronhus-Församlingen, Föddt 1 Barn: Döde Zimmermästaren Anders Ahlbom, 1 Dragon och 3 barn.

Korta Stads-Nyheter.

Ankomne äro Skepparne Nils Hödt ifrån Hull med Bly och Mursten, Jöns Andersson ifrån Crofsvik med Salt, Henrick Jans ifrån Diep med Barlast, Alexander Davidsson ifrån Aberden med dito, Robert Johnston ifrån Christiansand med Barlast, Arthur Hughes ifrån Newry med det samma, och Johan Fr. Seger ifrån Aberden med Mursten.

Utgångne äro Skepparne Oluf Börgeffon till London med Järn, Erich Lund till Sunderland, Nils Petersson, Joh. Jac. Dirckson och Engelbrecht Gedda till Scotland med Järn och Bräder.

Helsingör. Den 11 Aug. ankom Jan Simman ifrån Königsberg, årnad till Marstrand med Hamp, Henry Harding ifrån Stockholm till England med Järn, Johan Wessel och Hindr. Schulenberg ifrån Calmar till Bremen med Tjära. Den 12 Jacob Kuffs och Herman Radelef ifrån Calmar till Bremen med Tjära, Peter Grönberg ifrån Malmö till Warberg med Kall, Oluf Hultin ifrån Wisby till Gøtheborg med Kall, Jacob Nierman ifrån samma till Marstrand med dito, Samuel Dixon ifrån Stockholm till England med Järn, Oluf Lockner ifrån Stockholm till Lissabon med samma, Math. Bolin ifrån Riga till Gøtheborg med Lin.

Gøtheborgska

Magasinet.

Den 27 Augusti 1759.

Anmärkingar wid Warbergsta Äng- och Åkerbruket.

Jag glömde förra gången et Intag, bestående af 16 Tunneland, ämnat och bewiljat för Rådsmannen och Post-Inspectoren, Herr Magister Hans Pihlfon. Den som wil inhägna något däromkring, anlita numerera både Magistrat och Håvads Höfdinge, sedan Inkräftningen affår Tråslöfsboarne en Utmärk, hwilken de för 30 år gerna listat på stora wiset, om de sedt, hvad fara desse Romares granskap framdeles medförde.

Innan jag röret wid sätter at upodla äng och åker här i Staden, wil jag nämna de rön, som en lyckelig flump alstrat. Ingen wetste för någon tid, at Flygsanden wore nyttig, ja äfwenså båtande på sina ställen, som någon af andra jordarter. Tillföre brukade man honori til barlast i Fartng, til folning i nya Hus; han ströddes på golf och i strödosor: han förwarade rotwårter öfwer wintren, hemtad up i backarne, ej wid stranden. Men ingen trodde, at denne landhårjaren, och wåre Hushållares ärfde fiende, förtjente mildare namn: ho kunde spä til, at flygsanden woro den förtreffeligaste gödsel för en kall, eller sur och wattusuf djord? Anledningen til dessa tankar gåswo följande rön.

1. Wille Herr Rådman Jacob Lagerbohm göra gångarna snygga i Trågårdens wid berget, och låt i så dan affigt hemtas sand ifrån stranden, som påfördes och ströddes til en twär hands högd. Hwad hände? Han wæste intet ord af naturens anstalt, innan gräset stack igenom sanden med en mer än förublad drift, at han måtte 3 gångor om sommaren afflå det samma.

2. KyrkoHerden Hammar berättade, at sanden ströfket neder om wintren genom bäcken från sandbackarne åt Prostelyckan, och lemnat på de sidlåta ställen en tjock och widlyftig sanddyna qwar. Hela stycket sig ut om wären, som sanden i hafstrandens. Man trodde i början, at det wore stor skade för ången; men det warade ej länge, at sanden syntes. När gräset skulle slå, war det frodigare där, än på de wanligen secare ställen: det war ej mindre högt, än ansenligen tjockt i botnen; hwarföre det börjat wid slottetiden at rutna. Herr KyrkoHerden tänker framdeles wisa sanden en annan wäg, och således utan dagswerk öka gråswårten.

3. Då Rådman Zinkel ref i sina sandfullar, och war bekymrad, huru han skulle wäl blifwa quitt en jord, hände sig, at några tjog laß affärbades til en där bredwid belägen mosse, eller sidlånt ång, efter nu warande utsigt, i tanke mer at uphöja planen, än förbättra gråswårten. Men nyttan förrådde sig genast, i det at hela stycket, där flygsanden lades, blef oförlifneligen bårande. Skilnaden stack i ögonen redan efter slottan, då jag besåg platsen, och sågnade mig öfwer så gena förbättringar, som Naturen wisar.

Där idig tiltagsenhet, stödd af försök och upmärksamhet, intaget Åkerbrukaren, användes hela naturen til nytta. Jag såg i Warberg öfwerlygande bewis häraf.

häraf. All oländig mækt är fring om staden uptagen: de stenigaste backar blifwa fruktsame; diken upkastas, och dammar därtillmed; stenen spränges och flyttes i gårdsgräddar; och de magraste Moar, hwilka flygsanden härjat, ligga ju förwandlade i bårande åkrar och gräsrika ångar. Gudslehdgar skulle ei blifwa gagneligare, än flygsanden, om de årligen tiltogo och aldrig utbreddes. Grunden til hela ång- och åkerförsler beror på tjenlig blandning af wissa jordarter. Som nu sand är en gödsel åt lera, och befrämjar den sednarens uplösning; hwad under, at Warbergsta fälten blomstra, där nedersta jordbådden består af lera, som blifwer i sednare tider öfwerstyld af flygsanden. Twislar någon, arden förra jordarten fins i sådan ymnighet; så hänwiser jag honom til Hamnen, som har samma öde med landet. Desputan wet man, at lera fins i någden wid Herr Schwingers utmed sjön belägna wäka, där Tegelbruket stådt i gamla tider: lera, wid nu warande Tegelbruk. Ja det är i manna minne, som hela botnen utmed Rohagen wid Lindhof och Näs bestådt af en så blöt blålera, at ågorna wore utan stångsel fria från ohågn, emedan Wostapen fastnade där. Nu går sanden där som wid staden öfwer samme lerbåddar: hwarföre en stennur drages längs efter stranden, som hwar winter kastas af sjön öfwerända. Leran ligger ringenstädes här omkring up i dagen, mer än i södra wiken af Hamnen, där hon öfwerwåldigat Sanden. När Rådman Zinkel och Borgaren Jöns Ingemarson i sina Jntag gråfde Rydedammar, mötte de den secare jorden en half aln under Torpan. Ingen må då twisla, at ju både sand och lera finnes nästan i lika öfwerflöd wid Warberg, hwarföre jag lyckönskar Jnwanat.

wanarne til alla möjliga förbättringar på ång och åker. Hittills har blandning af dessa jordarter hos de fleste ej kommit synnerligen i åtanke.

Huru föres då ång och åker där på orten? Som de Handlande måtte nödvändigt hålla hästar til lastning och löfning, emedan Hamnen är mycket obehöfvad; så kunna ågorna ej bättre användas, än til Höslag, hwilket är huswud handamålet. I den affiggen uptages jorden til åker; när hon ej wil bära gräs, och lägges omfider til ång igen; aldeles på Hahlunftsåden, hwarom jag läst i Kongl. Wet. Acad. Handlingar. Til ångens upodling är et lika båtande rön anstalt af Herr Kyrkoherden Hammar, genom det Ängelsta Klösterfedet, som sås på åkren med eller strax efter Kornet. Jag såg med förundran på et igenlagt åkerstycke, huru Klöstergräset tredje gången i år upkommet, och til den högd, at det kunnat redan affläs. Det är Herr Prosten Serenius, som gifwet wårt almindliga förlita begrep om detta Fröslag, och Herr Directeuren Sahlgren, som lemhat det i natura til berråtte Kyrkoherde, sedan Han forut på Gåsewad pröfwat des omwärliga nytta.

Wärbergs åkerbrukare häfba jorden med ej mindre lit än kostnad. De skaffa sig gödsel dels af Hösttången, som söres ifrån stranden, och lägges i högar, til des at han blir wäl genomrutnad; dels af boskopen, som ofta får haltin af frammande Wårdar, mot förbehåll af den wanliga råntan, som faller utom fåhuset; dels af dyjord och annat ämne, samt af den omwalte flygsanden, som söres på de sankare ställen, med den framgång, at ej allenast ången blir bunden och fastare, utan tillika gräsrikare, än någon gödd hårdwals-ång.

Utombes upgräfwat Dammar i dyliga ångar, omistelige både för Wisthuset och gräswårten. Den som ser, hward hiffelig land, utom östre Port, och på flera ställen, ligger med åkren i bredd, har mycken swärighet at tro sina ögon, när han tillika blir warse Råg, som wida öfwergår en mans högd, och så befäst, at Demen ej wägar sig in i åkren.

Wid Warbergiska Åkerbruket har förfarenheten bundet den lärdom, at ingen gödsel kan på deras sandbackar förlifnas med dyjord, hwilken hemtas ur dammar och utskurne torfmossar. Detta har ock gifwet anledning, at upodla samme mossar. At detta lyckas, undrar jag så mycket mindre öfwer, som dyjord intet annat är, än grof swartmylla, hwilken tillika kyles den heta sandjorden. Kyrkoherden Hammar lät ock blanda några last af den Märgel, som fins utmed hamnen, i tanke at så dyjorden snarare uplöst, och fastare botten på sandbacken. Detta påfund hade all förwäntad nytta. Ho stulle inbillat sig för några år, at Råg kunde wäras på en emot söder sluttande sandbacke, som hade ången annan Matmor, än den magre flygsanden? (a)

Det (a) Torfan i förledet är öpnade botnen på en och annan utskuren Torfmosse: man hentade dy därifrån, och körde tjolt öfwer sanden. Detta lönte sig förträffeligen. Kyrkoherden tog utur hassstrandens någon Blålera, den jag kallar Märgel, emedan hon föll under någon gåsing, och löste sig i watnet. Denna kördes på et högt beläget sandfält, och låg där i högar öfwer wintren. Om wären war hon så uplöst, at hon blandade sig med sanden, och den påförda Tång och dy jorden. Detta lät at förbättra jorden låter ej mindre göra sig, än ses och sägas, så wida Lera fins under alla sandbäddar, lgt wara et par alnar ner.

Det är ansenligt, hvad stensprängningen kostat Herr Rådman Zinkel och dess idige Medtäflare. Jag låg uti sandlyckorne en sten af 15 alnars omkrets, och 2 alnars högd öfwer jorden, som kostat, där han ligger förderlagen, 13 Dal. S:mt. Om någon ewislar, så kan den meddelta räkningen göra slag i saken.

Stenen war på 9 ställen bårad 3 quarter ner, hvilka 27 quarter kosta i arbetslön, efter 6 öre S:mt 5 = 2 öre.
 För järn och stål, eller til hwåsnig hos Smedden, betalas åfvenså = " " " " 5 = 2
 Arfwodet för 9 skott, efter 2 öre hwartdera, gör = " " " " " " " " 18
 Krut 4 och et halft Skålp. efter 16 öre pundet, kostar = " " " " " " " " 2 = 8

Summa 12 Dal. 30 öre

Innan denne sten winner sit tilhöriga äroställe, kostar et stycke gårdsgård ej litet. Herr Rådmannen och ändå starka anstalter, at på Braunersta eller Boyesta sättet, indela sin sandlycka i trenne Stiften, dem han efter utseende förser med oförlifneligen goda förswarswerk, ej mindre mot flygsanden, än andre fiendar.

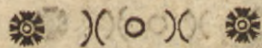
Så skötes ång och åker i Warberg. En hufwudsakelig nytta, som byligt kötsel sprider öfwer hela landet, bör jag ej förgåta. Drengarne, som flytta från Staden, och uphöjas til Bønder, hafwa här tillfälle, at blifwa genomöfswade och tiltagsne Akerman. Måne icke landhushållningen börjas hos Borgaren, som har liten och dyr jord, och krafter at wårda hånne? För fångt, at wårta af Bonden några kostsamma och betydande försök, innan han länge sedt, huru de aflöpa; och knapt ändå.

Om Flygsandens Uphof.

Hårom har man länge waret, och är kanhända ännu, i tvekan. Flygsanden har alt ifrån Stalla led (det är en Grind halfannan mil söder om Kongsbacka) weder emot Halmstad ströfwat på Swenske botnen: öfwen som i Skåne fring om Ångelholm, hwarest han lufweligen blifwet, fast med det Almännas kostnad, med. I Halland har han härjat ågor och Hemman, och således fortjent at efterfrågas: wid Warberg är han kanske minst i stånd at dölja sin uprinnelse. Den som betragtar landsudden norr och söder om Bryggan, finner på bägge ställen långgrunda sandtyr, med en botten, som aldrig astager, men öfweralt årligen öker sig. Ser jag på södra sidan; så tyckes mig, at sanden kommet up ifrån sandkullarne, och flugit åt hamnen; men jag finner ingen likhet, at så skedt på norra sidan, där han åfwen så mycket upfyller hamnen. Ly därifrån lysa de skönaste ångar hela $\frac{1}{2}$ milen, utom ringaste sandkorn. Åfwen märker man wid gårdsgårdarne, huru sanddynorna ligga på westra sidan, nästan jämnhöga med stenvuren, lika som snödrifwor: och på östre kanten är branta djupet. Ja hellswe sandhögarne, som öfwerblifwet, näml. 2 eller 3 i Håstensgårde, maka sig mer och mer åt öster, swarswade på westra sidan.

Det är då ostridigt, at sanden kommer utur hafwet. Jag nekär ej, at den lille bäcken, som flyter genom Prostelyckan, fört en myckenhet af honom tillbaka. Men flygsanden, som med honom om wintren nerflyter, gör mera gagn än skade. Desutan ber jag för Bäckens med bästa samwete. Han bör rensas och hållas wid magt, om Staden har smak för goda årtter och stockfist.

Oh

Och hwar wil Sjöfolket hemta friskt och rinnande watten, om detta ej wårdas, som löper dem så beqwämli- gen til hands?

Utom alla förr omtalta fördelar, som flyghanden förer med sig, bör ej den omständighet förägras, at hon utwidgar våra landamären. Han har förärat den ärs- lige Elias i Näs, boende wid stranden hit om Nyby, en liten wacker beteshage. Jag får wid annat tillfäl- le tacka för all den lärdom, hwarmed denne hederlige Bonde och Steppare betalte mit besök ej långesedan.

Tankar om den skadeliga The-drickningen, utdragne ur Franska Altonaiska Avisan.

Man ser här af, at 2795132 Stålpund The förtäres i Angeland, at förtiga, hwad som hemligen insäres. Om man räknar pundet til 2 Skilling allena, hwad blir det icke änd- för en hiskelig summa? Kunde man icke därigenom underhålla förtvonde med den mäktigaste Potentat i Europa? Är det slugt, at låta sit wäl bero på det afsägiga China? Det wore en lycka för wår pung, heter det, och drägelig skade för Frants- timren, om The-handlen aldeles afstures: Det wore at ge- ra Könet en tjenst, och tillika wårda Efterwerlden, om nå- gon upräknade all den skadeliga werkan, som denna toliga- drik har med sig. Landet mister många millioner, wåre Ef- terkommande blifwa ystingar, wåre Afswingar stultingar, om detta misbruk länge warar.

En almån köld, inga kärleks-uytåg, många försummade giftermål på Landet, är et upror mellan bägge Könen, hwar- til The-drickningen är orsaken. Landet wimlar af unga lä- tingar och odugeliga personer, liksom hela orterna giort alla- männa Klostier lösten. All människlig höfslighet utöses na- myt folk, som ej kunna mer än röra sin Thetopp: och alla wåra olyckor härdröra af denna Drens oskälliga bruk: Bör då icke hwar en göra sit bästa til, at aldeles sätta hånne i mis- credit? Låt ungdomen wånas wid fastare söda, som Landet afstrar; och Asiatiske welligheten ändre aldrig wåre temperamenter!

Hwad Nytt i Staden?

den 27 Augusti 1759.

Kundgörelser.

Afledna Madame Insulanders Hus, på Kongsge- tan beläget, utbjudes til någon hågad Köpare, som gör sig närmare underrättad om Husets egentliga wårde hos Bakaren, Jonas Ahlgren, boende på samma Ga- ta midt emot Swenska Kyrkan.

Som Sillen förmodteligen innom kort helsar på wå- re Skärgårdar, så torde mången fagna sig öfwer 3 Wo- dar, tienliga at barga Salt eller Sille-Lunnor, jäm- te en Wind eller Kum för Spannemål, som allesam- man stå för tillrådaren öppna på Köpmansgatan, NB. mot den hyra, hwarom underrättelse lemnas på Tryc- keriet.

Ell nästkommande Michaelis tid, utlemlar Cancel- laren, Herr Gobert de Silens, emot behagelig Hyra, följande Kum uti Desz Hus wid stora Hamnen; näm- ligen en Kamare åt gatan, med en stor och mindre, samt et Kök in åt gården; at ej förtiga en Wind, ut- om Wisterhus, Källare och Stalrum.

Twå gula Wagns-hästar, i femte året, öförlifneli- gen wäl stapade, och frie för alla människliga fel, om- be icke, som Sanct Evremond håller före, äter förbu- den hafre, samt af 9 quarters, item I ½ tums högd, äro til salu, och låta se sig för intet. Närmare kund- kap om priset erhålles hos Corporalen wid Gröna Dragone-Regementet, Herr Peter Richter, boende uti Skåren Welligrens Hus på Sillegatan.

Uti